

LLENGUA CATALANA

'Tocar el dos', 'escampar la boira' o 'bon vent i barca nova': l'origen de les frases fetes catalanes

Albert Vidal recull en un llibre l'origen de 110 expressions populars en català

El Nacional

Foto: @Mash_Cat

Barcelona. Divendres, 13 d'octubre de 2023. 11:08

Actualitzat: Divendres, 13 d'octubre de 2023. 16:05

Temps de lectura: 3 minuts

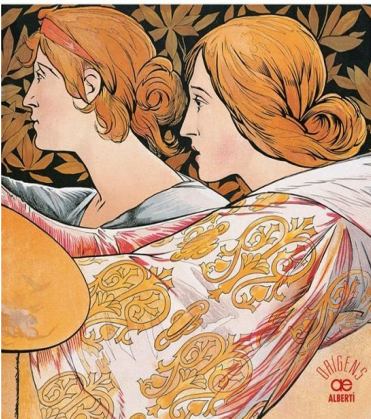
Divulgar la procedència d'algunes de les **frases fetes de la llengua catalana**, com ara "remenar les cireres", "afluixar la mosca", "estar tocat del bolet", "tocar el dos" o "treure foc pels queixals", és l'objectiu del llibre "**L'origen de 110 dites populars**", de l'escriptor i artista *Albert Vidal* (Barcelona, 1940).

Publicat per Albertí Editor, l'autor explica al pròleg que ha reunit "**petites frases**" que, per un motiu o altre, "*s'han emancipat del seu primer origen i s'han incorporat a la parla quotidiana, gairebé sempre amb un sentit diferent del que inicialment tenien*".

L'origen de 110 dites populars

Per què diem...? (1)

Albert Vidal

Moltes d'aquestes frases **procedeixen de costums antics**, actualment en desús, d'antigues narracions, **contes o rondalles**, i d'altres tenen un origen incert, però en conjunt formen "*un entramat lingüístic que ha sobreviscut al pas dels anys*" i que ara "*s'utilitzen amb el sentit interpretatiu que el costum els ha donat*", explica Albert Vidal.

Aquestes són algunes de les dites populars que recull el llibre i l'explicació del sentit actual:

Afluixar la mosca

L'expressió, que defineix el que es veu obligat a pagar alguna cosa a desgrat seu, estableix un paral·lelisme entre els diners i una mosca caçada al vol, i **al·ludeix al fet que, si es deixa d'estrènyer la mà, l'insecte marxarà volant i no hi haurà manera de recuperar-lo**, com passarà amb els diners entregats.

Escampar la boira

Aquesta dita **procedent de les terres de Lleida** amb el significat de sortir a passejar per distreure's, procedeix d'un **antic costum de contractar persones iniciades a les arts màgiques** que recitaven conjurs i sortilegis pels camps perquè es dispersés la densa boira que els mesos d'hivern es forma en aquesta zona.

Bon vent i barca nova

Aquesta fórmula de comiat d'algú o alguna cosa que no es lamenta que desaparegui **va sorgir en ambients mariners com un desig optimista després de les tempestes** en què les naus patien danys, referint-se que una situació desfavorable podria millorar amb una embarcació nova i bons vents.

Estar carregat de punyetes

Aplicada a les persones molt escrupoloses o plenes de manies, la frase **sorgeix de les puntes d'encaix o brodats de les mànigues de les togues, anomenades punyetes**, i del llenguatge complex i ple de formalismes dels professionals de la justícia, per això que es va començar a fer servir també per referir-se als que feien raonaments poc comprensibles, i als que es mostraven recelosos i plens de miraments.

Estar tocat del bolet

Dit de qui està trastornat o té idees extravagants, es remunta a **temps dels romans**, que van observar que certs comportaments estranys d'alguns nadius de les terres que conquerien **obeïen a la ingesta de determinats bolets tòxics que podien provocar al·lucinacions**.

Passar la nit en blanc

Aquesta frase que significa no haver dormit durant la nit **procedeix de l'època dels ordes de cavalleria**, en què, quan un cavaller havia de ser armat, havia de vetllar les armes despert durant la nit anterior, prova que havia de fer vestit amb una túnica blanca.

Remenar les cireres

Usat amb el sentit de tenir poder i influència, l'origen es remunta a un **antic joc popular durant el Corpus, en què els concursants havien d'agafar cireres d'un recipient** ple d'aigua mentre una altra persona removia el contingut amb un bastó, de manera que, depenent de la seva energia en fer-ho, podia determinar el guanyador de la competició.

Ser un setciències

Expressió aplicada a qui presumeix de tenir més coneixements dels que realment posseeix, l'expressió es refereix a les **set disciplines en què es dividia el saber humà a l'edat mitjana**, el trívium (la gramàtica, la retòrica i la dialèctica) i el quadrívium (la música, l'astronomia, l'aritmètica i la geometria).

Tocar el dos

Dit amb el sentit de marxar d'un lloc, **procedeix de la deformació de la paraula dors**, és a dir, dors o esquena, i es referia a l'últim avís de partida de les diligències, quan es donava una **fuetada als lloms dels cavalls** per emprendre el viatge immediatament.